

Udsyngning er en gammel skik. I Grønland foregår udsyngning ofte i afdødes hjem eller hos en pårørende. Forsamlingen synger et par salmer, og et stykke læses op fra Biblen, ligesom der bedes fadervor.

Kaffemik er en grønlandsk tradition, hvor man samles omkring det at drikke kaffe. Kaffemik foregår oftest i forbindelse med en højtidelighed og kan strække sig over flere timer.

Den åbne kiste står midt i kapellet. Leo Jacobsen siger farvel til sin elskede søster. Ved siden af står den grønlandske præst Jens Kristian Kleist.

Sange for Grønland

Den grønlandske præst Jens Kristian Kleist fortæller om udsyngning, og hvorfor det er så vigtigt for de grønlandske patienter at blive begravet i grønlandsk jord.

AF CHARLOTTE FROST ANDERSEN

Når du taler med de grønlandske patienter, er det så et problem for dem, at de er i Danmark og muligvis skal dø i Danmark?

Det er et stort problem. Først og fremmest fordi de savner deres omgivelser, deres hjem, deres familie, venner og ikke mindst maden. Den grønlandske dagligdagsmad.

De er bange for at dø uden deres nærmeste. Og rent praktisk er der også problemstillinger, for det er ikke givet, at der er nogen, der vil betale transporten af kisten tilbage til Grønland.

Hvad taler du med dem om, når de fortæller dig, at de er bange for at dø her?

Vi taler mest om det afsavn, som de har i manglen af deres pårørende. For der er mange, hvis livslyst falder. Men grønlandere acceptere dødsfald og sygdom, langt mere end danskerne gør det. For de ved, at man ikke kan stille sig over for døden.

Grønlandsk jord
Hvorfor ønsker de at ligge i grønlandsk jord?

Det ligger ikke til den grønlandske mentalitet, at en afdød ligger i dansk jord. De forventer, at deres pårørende, der er sendt som patienter, også kommer

Grønlandere accepterer dødsfald og sygdom, langt mere end danskerne gør det. For de ved, at man ikke kan stille sig over for døden.

tilbage. Og hvis vedkommende ikke kan blive rask, så må vedkommende komme hjem i kiste. Det er meget vigtigt for familien at kunne besøge den pårørende på kirkegården. Og så godt som alle patienter, der dør i Danmark, får sendt deres kiste til Grønland.

Hvorfor ikke blive brændt og få urnen sendt til Grønland?

Begravelsen af kisten på en kirkegård er noget, der hører med til Grønlandshistorie og kultur. Det at blive brændt, er ikke noget man bruger på Grønland. De fleste grønlandere kan slet acceptere det.

Udsyngning

Hvad er udsyngning?

Det er en tradition, som vi har på Grønland. Hver gang, der har været dødsfald, kommer hele familien for at sige det sidste farvel, inden vedkommende bliver kørt på kapellet.

Til udsyngning synger man salmer, og der bliver læst op fra Biblen. Præsten har ikke præstekjole på, for selve den kirkelige mindehøjtidelighed foregår bagefter ved begravelsen.

For de grønlandske patienter i Danmark foregår begravelsen efterfølgende i Grønland.

Vejen hjem med lukkede øjne

Sidste rejse: Leo Jacobsen havde håbet, at hans søster skulle få lov at gense Grønland, men hun døde på Rigshospitalet. Snart skal de sammen tilbage til Grønland, hvor hun skal begravnes på familiens gravsted, men først skal Leo se hende en sidste gang.

AF CHARLOTTE FROST ANDERSEN
FOTO: LARS KRABBE

På vej til lufthavnen kører vognmand John Pedersen forbi Amager Strandpark. Det er varmt, og han kan godt lide at kigge på de mange glade mennesker, der bader. Ved Københavns Lufthavn drejer han ned ad en lille vej. Her leveres alt, der skal med flyene.

Han bakker rustvognen op ad fragstien, og en mand i kedeldragt henter en orange gaffeltruck. Sammen kører de to mænd kisten ud af rustvognen.

Den afdøde ligger i den fastloddede zinkbænk, der igen ligger i den hvide kiste, der ligger i den store spånkasse.

Den røde gaffeltrucks forparti får godt fat i den nu 175 kg tunge kasse. Så bakker den. Svinger rundt. Og kører væk. I morgen skal den med på morgenflyet mod Grønland.

Et slidt legeme

To uger forinden sidder Leo Jacobsen i sit slidte legeme, som en hjemløs i sit eneste sæt tøj, i ryggurmet på patienthjemmet. Det er ikke første gang, han sidder her. Rent faktisk er han ganske kendt på patienthjemmet. Der var forfrysningerne, øreoperationen, taxiulykken og blodinfektionen. Der har været så mange operationer og uheld, at de flyder sammen for Leo Jacobsen og hans krop.

Hans skuldre er runde, og hans nakke er så stiv, at han må vende hele overkroppen, når han skal se sig til siden. Hans hænder er krummede og grove som en trolldpils grene, og han har svært ved at holde på noget. Men selv om Leo Jacobsen kan tælle de første otte gange, han har boet på patienthjemmet i

De grønlandske patienter

→ Hvert år kommer mellem 800 og 1.000 grønlandske patienter til Danmark. Syge og ofte alene sendes de hertil, for at blive behandlet for en sygdom, som det grønlandske sundhedsvæsen ikke kan behandle.

→ Under opholdet bor mange af dem på Det Grønlandske Patienthjem i Brønshøj. Her forsøger de at indrette sig, mens de venter på at blive så raske, at de atter kan komme til Grønland. Nogle venter i uger - andre i år. Næsten alle vender hjem. Nogle i en kiste af zink.

Danmark, har han aldrig været på hjemmet i en situation som denne.

I april måned blev hans søster Kirsten Jacobsen indlagt på Rigshospitalet, og Leo Jacobsen blev indkvarteret på Det Grønlandske Patienthjem som pårørende.

På Rigshospitalet fandt lægerne ud af, at det ikke var en hjerneblødning, men en svulst, der trykkede i hans søsters hjerne. Leo Jacobsen håbede, at hans søster kunne få lov til at dø hjemme i Grønland. Men for få dage siden døde hans søster.

»De sagde, at hun ville finde hjem.«

Han taler om gudstjenere. Dem, der sammen med Leo Jacobsen besøgte hans søster på hospitalet. Leo Jacobsen havde håbet, at de kunne hjælpe hende til at blive stærk nok til at vende hjem ligesom dengang i Grønland, hvor nogle gudstjenere hjalp ham til at løfte hånden igen efter lang tids sygdom.

»De bad for hende og sagde, at hendes sjæl ikke ville blive i Danmark,« siger Leo Jacobsen træt. Det er

ikke det, som han havde håbet på, men det er godt nok. Det er vigtigt, at hun finder hjem, så hun kan være hos ham, som hun altid har været.

Et øjeblik alene

Foran det lille kapel ved Rigshospitalet venter 12 grønlandere, og de fleste er patienter eller personale tilknyttet Det Grønlandske Patienthjem. Leo er den sidste, der kommer. Han har en lille buket røde roser i sin favn. De er dybrøde, og der er elastik og glitterpapir om dem. Selv om klokken kun er 11, har temperaturen allerede passeret 25 grader. På hans T-shirt er der trykt et isbjerg, og han har en sweater om sine krummede skuldre.

Da Leo Jacobsen har hilst på de fremmødte, åbner bedemanden døren, og Leo Jacobsen træder ind. Bag efter lukker bedemanden hurtigt døren igen. Leo Jacobsen skal have et øjeblik alene med sin søster.

Den åbne kiste

Den åbne kiste står midt i kapellet. Den lyser hvidt i det dunkle lys som lyset for

enden af en tunnel. Leo styrer direkte hen mod kisten. Fra højre side lader han langsomt sin højre hånd falde, indtil han stopper den ud for hendes pande.

Håret ligger om hovedet som kysen på et barn. Blidt aer han hendes pande, som man aer et sovende barn. Forsigtigt for ikke at vække.

Med sine krogede hænder forsøger han at løfte hendes højre arm, så han kan putte de røde roser i hendes hvide favn. Men det er svært, for dødens stivhed har nået hende i kisten.

Så stiller han sig ved kistehovedet og samler stoffet blidt omkring sin søsters legeme, mens han lader tårerne trille. Således indpakket lægges låget på. Og Leo Jacobsen tager hænderne til sit ansigt, mens han hulker dybt og længe.

Udsyngningen kan begynde.

Da kisten er lukket, bliver dørene åbnet. En kvinde stryger ind ad kapeldøren og styrer direkte mod Leo Jacobsen med udfoldede arme som en havmåge, der gør sig klar til at lette. Hendes navn er Esther Motzfeldt. Hun bor i Danmark, men har kendt Leo og Kirsten Jacobsen gennem hele deres fælles opvækst i Julianehåb. De to mødes i et knus, og hun hjælper den hulkende Leo Jacobsen med at sidde på den tomme forreste bænk, mens hun tager plads ved hans side.

Det sidste farvel

Hvert år dør flere patienter på Det Grønlandske Patienthjem. Nogle dør som Kirsten Jacobsen med en pårørende hos sig. Andre alene. Fælles for dem alle er, at de dør langt fra deres hjem uden et sidste blik på de omgivelser, der har karakteriseret deres hele liv. Det er næsten altid Rigs-

hospitalets grønlandske præst, Jens Kristian Kleist, der står for udsyngning, begravelse og mindehøjtideligheder, når det omhandler de grønlandske patienter.

Da den første salme indledes, sætter Jens Kristian Kleist sig ved siden af Leo Jacobsen. Det er ikke en begravelse, så der er intet orgelspil til at akkompagnere de grønlandske stemmer, som forsøger at finde hinandens leje. Leo Jacobsens hulken bryder stilheden ved hvert vers' slutning. Da næste salme istemmes, er tristheden total i det lille kapel med de gule vægge. Flere snøfter, skønt det ikke er alle, der kendte Kirsten Jacobsen. En sidste salme, og udsyngningen er slut. En efter en kommer de hen til Leo Jacobsen og afleverer deres respekt og forståelse i bevægelsen af et knus. Leo Jacobsen er den sidste til at forlade kapellet.

Leo og Kirsten Jacobsen skal følges hjem. Kirsten skal begravnes i grønlandsk jord og på familiens gravsted.

Men alt det er først i morgen. Lige nu står kisten tilbage i kapellet. Leo Jacobsen er fulgt efter de andre, over på Den Grønlandske Stue på Rigshospitalet, hvor der er kaffemik og småkager, vaniljekranse, kakaokager og sukkertoppe som altid efter en udsyngning.

Kisten står ensomt tilbage i kapellet. Så brydes stilheden.

Det er vognmand John Pedersen, der står i døren. Høj, tynd og med en blå værktøjskasse i venstre arm. Han skal sørge for at bringe Kirsten ud til lufthavnen, så hun kan komme hjem til Grønland.

◇ Læs mere om de grønlandske patienter i morgen.

ÆTTERSKRIFT

→ Tirsdag den 13. juni blev der holdt udsyngning for Kirsten Jacobsen. Morgenavisen Jyllands-Posten var med til udsyngningen efter godkendelse fra hendes bror, Leo Jacobsen, som Morgenavisen Jyllands-Posten forinden havde talt med flere gange på Det Grønlandske Patienthjem.

→ Onsdag den 14. juni kl. syv forlod Leo Jacobsen Det Grønlandske Patienthjem. Han stod også efterfølgende for begravelsen i Grønland, hvor Kirsten Jacobsen blev lagt til hvile på familiens gravsted i Qaortoq, Julianehåb. Leo Jacobsen har godkendt artiklen og billedet før tryk.

Esther Motzfeldt trøster den hulkende Leo Jacobsen. De kender hinanden hjemme fra Grønland.